

We kunnen niet zonder de groene vrijwilliger

Een tuintje in mijn hart

Wessel Ganzevoort

Alarmbellen luiden over klimaat en natuur. CO2-uitstoot, stikstofuitstoot, gebruik van onkruidverdelgers en het gebruik van middelen die ongedierte bestrijden. Ze doen ons en onze leefomgeving geen goed. Het zijn complexe problemen, die onoplosbaar lijken en waar moet je beginnen? Duizenden natuurvrijwilligers zetten zich al jaren in om de natuur te verbeteren. Wessel Ganzevoort onderzocht wat hen drijft en waarom ze belangrijk zijn voor de toekomst.

Ina Scholma-Huisman

Wie kennis neemt van al deze problemen zou de moed om iets te doen schier in de schoenen zakken. Zo niet de natuurvrijwilligers die meewerkten aan het onderzoek van Wessel Ganzevoort. Zij zullen zeker niet de illusie hebben dat ze met hun vrijwilligerswerk de grote problemen oplossen, maar zij zijn het wel die niet schromen om in de Amsterdamse Brettenzone met zagen en scharen de opschietende wilgen te lijf te gaan. Zonder die ingreep zou de diversiteit van de

deze levens te redden trekken de natuurliefhebbers er 's avonds met emmers en zaklampen op uit en zetten de amfibieën de weg over.

Nederland kent een lange traditie van natuurvrijwilligers. Al in de jaren '60 van de vorige eeuw werden door vrijwilligers in de Amsterdamse Waterleidingduinen beheerexperimenten uitgevoerd en planten onderzocht. Het is dus niet overdreven om te stellen dat natuurorganisaties en dat zelfs ons land het zonder al die vrijwilligers niet roeien kan. Maar hoe gaat dat in de toekomst? Blijven deze en andere mensen bereid om vrijwillig in de natuur actief te zijn? Dat was een vraag in het promotie-onderzoek van Wessel Ganzevoort. Hij promoveerde op 16 maart aan de Radboud Universiteit in Nijmegen, op een proefschrift getiteld 'Green volunteers in the spotlight'.

Maatschappelijke oorzaken

Wessel is sociaal onderzoeker aan de Faculteit Natuurwetenschappen van de Radboud Universiteit. Eerder volgde hij aan deze Universiteit in Nijmegen de masteropleiding Milieu-maatschappijwetenschappen. Uniek voor deze master is dat milieuvraag-

enquêtes onder grote aantallen groen-vrijwilligers kreeg. Wessel een beeld van deze mensen. Wat voor mensen zijn het die zich inzetten voor de natuur? Wat doen ze en, heel belangrijk: Waarom doen ze het? Natuurorganisaties en overheden hebben belang bij de inzet van de groenvrijwilligers. Dankzij dit onderzoek worden ze niet alleen gewaar welke drijfveren de vrijwilligers hebben, maar krijgen ze ook inzicht in de zaken die vrijwilligers dwars kunnen zitten bij hun inzet voor de natuur en voor natuurorganisaties.

Wessel noemt het voorbeeld van de vrijwilligers die vogels, vlinders of bijen tellen, of meedoen aan een telling van alle soorten planten en dieren in een bepaald gebied. Uit de enquête bleek dat de vrijwilligers lang niet altijd horen wat er met hun tellingen wordt gedaan. Wessel: 'Uiteraard is dan het advies om terug te koppelen welke conclusies er uit de data zijn getrokken.' Soms wordt verondersteld dat de data, verkregen door vrijwilligers, minder betrouwbaar zijn dan gegevens die door professionals zijn verzameld. Daarvan zegt hij: 'Respecteer de vrijwilliger, er zijn er genoeg met heel veel ervaring.

Motivatie

Je zou je kunnen voorstellen dat mensen die actief bijdragen aan natuurbehoud hun stem uitbrengen op een politieke partij, die natuurbehoud hoog op haar programma heeft staan. Wessel: 'In de enquête hebben we niet naar politieke voorkeuren gevraagd, net als naar levensbeschouwelijke overtuigingen.' Hij denkt dat respondenten daarvoor terugschrikken. Er is wel gevraagd naar de motivaties van vrijwilligers. Die zijn heel divers, maar er zijn geen bewegredenen genoemd die rechtstreeks aan politiek of levensbeschouwing te koppelen zijn. Er werd bijvoorbeeld wel gezegd: 'Als ik dit niet doe, wie doet het dan?' Zo zijn er meer opmerkingen gemaakt, waaruit af te leiden valt dat deze vrijwilligers een betekenisvol leven willen leiden, waarbij het uitmaakt wat ze doen.

Niet elke natuurvrijwilliger trekt erop uit en neemt zelf de schop of spade ter hand. Er zijn er ook die in het bestuur van hun groene werkgroep zitten of een educatieve

taak op zich hebben genomen. Uit de enquête is gebleken dat het vooral deze vrijwilligers zijn die gedreven worden door duurzaamheidszorgen en de wens hebben om de verbondenheid van anderen met de natuur te verbeteren. Gaat het de natuurorganisaties en hun vrijwilligers lukken om ook jonge mensen te verbinden met de natuur? Wessel: 'In de opvoeding en op school ligt de nadruk vaak op het maken van 'slimme keuzes in een wereld die aan je voeten' ligt. Het is de vraag of de natuur dan nog in beeld komt.' Hij hoopt dat er een zaadje is geplant in de coronaperiode, toen veel mensen de natuur ingingen om te bewegen en te ontspannen. De meer dan honderdduizend vrijwilligers die hun draai hebben gevonden in de natuur, zijn in elk geval goede ambassadeurs voor natuurbescherming en natuuronderhoud. 'Als ze tenminste gewaardeerd en ondersteund worden en er voldoende geld beschikbaar wordt gesteld voor onderhoud en beheer van de natuur,' aldus Wessel. ●

Natuurorganisaties en overheden hebben belang bij de groene vrijwilligers

natte natuur in Noord-Holland heel snel overwoekerd zijn door riet en wilg, die goed gedijen door de vele stikstof in de lucht. Ook de leden van amfibieënwerkgroepen trekken er in het voorjaar op uit. Kikkers, salamanders en padden komen dan uit hun winterse schuilplaatsen tevoorschijn en gaan naar poelen en sloten waar ze paren en eieren afzetten. Bij het oversteken worden heel wat beestjes doodgreden. Om

stukken niet natuurwetenschappelijk worden benaderd, maar sociaal-wetenschappelijk. Er wordt gekeken naar de maatschappelijke oorzaken van milieuproblemen en naar de gevolgen voor de natuur en onze leefomgeving. Uiteraard blijft het daar niet bij. Vooral de mogelijkheden van maatschappelijke verandering op weg naar een duurzame samenleving worden bestudeerd. Door het uitzetten van een aantal

Professionals zijn in hun vrije tijd soms ook nog weer actief als vrijwilliger en horen natuurlijk niet graag dat hun bevindingen in twijfel worden getrokken.' In het brede veld van het vrijwilligerswerk wordt algemener ervaren dat 'beroepskrachten het altijd beter weten'. Soms ontstaat er wrijving als er iets van de vrijwilliger wordt gevraagd, dat eerder vooral door een beroepskracht gedaan moest worden.

'Ik heb een tuintje in mijn hart, maar alleen voor jou!' Tante Lien zingt het met overtuiging, zittend in haar rolstoel met een deken over haar magere knietjes. Samen zitten we in de lentezon op het balkonnetje van haar kamer in het hospice. Er zit nog genoeg lucht in haar longen om het kleine liedje van Jan Smit en Damaru te zingen, dat precies één Nederlandse zin bevat. De rest is in het Sranantongo, op vrolijk huppelende klanken. Het was 11 jaar geleden een nummer 1 hit en tante Lien kan er nog steeds een beetje op swingen. Het tuintje in haar hart groeit door! Tegen de verdrukking in, want dokters denken dat zij niet lang meer zal leven. Het belet haar niet om haar vensterbank te bezaaien met kleine plantjes. De moestuintjes van onze gemeenschappelijke vriend, volkskruidenier Albert, maken haar gelukkig. Ze begiet de minuscule plantentakjes trouw en is verrukt over de ontkiemende zaadjes en het tere jonge groen. Vandaag bracht ik een nieuwe voorraad voor haar mee, overmoedig uit de winkel geroofd. Tante Lien is dat meer dan waard! Na een lang en hard leven mag ze zich eindelijk omringd weten door liefdevolle zorg en zachte gebaren. Ze bloeit ervan op en leeft rustig toe naar het einde. Op de dag van mijn bezoekje regent het lintjes vanwege de verjaardag van de koning. Mensen als tante Lien worden meestal niet opgemerkt en krijgen zelden een speldje. Maar straks zal ze bij Gods grote lintjesregen zijn en in Zijn prijzen vallen. Omdat ze het tuintje in haar hart door alles heen bleef begieten. Zij gaat ons daarin voor, schor zingend met haar gebarsten stem. Houd het moestuintje in je ziel groen!

Intussen zie ik in mijn buurtje hoe mensen tot op hoge leeftijd, met allerlei hulpmiddelen, het volhouden om alleen te wonen. Verpleegzorg en een goede zorgomgeving zijn voor heel veel ouderen niet bereikbaar. Zij moeten zich overeind houden in hun eigen huis, met hulp van de thuiszorg, familieleden, en de burens die boodschappen doen of een maaltijd koken. De wetgeving heeft hen uitgesloten van vroegtijdige opname in een bejaardenhuis, verzorgingshuis of verpleeghuis en laat ze in constante afhankelijkheid van anderen. Hoe goed geregeld het ook lijkt: oude en kwetsbare mensen moeten het alleen doen, met of zonder rollator of scootmobiel, huishoudelijke hulp of thuiszorg, traplift of ondersteunend vervoer. Hoeveel mensen kunnen het tuintje in hun hart in bloei houden? Ik hoop dat de overheid bereid is om broze ouderen in hun beperkingen tegemoet te komen en liefdevolle woonvormen mogelijk te maken die hen een vredige laatste fase van hun leven garanderen. Alle tante Lientjes verdienen dat.

Margrietha Reinders is buurtdominee in Amsterdam.